

Валерія Якіміва

судовий експерт сектору економічних досліджень відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності
Одеського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ України

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У ГАЛУЗІ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

В сучасних економічних умовах та у зв'язку із зростанням злочинності в економічній та фінансовій сферах, які в свою чергу збільшують реальну загрозу національній безпеці України, процесуальна природа експертизи та статус судового експерта набувають ще більшої актуальності.

Судова економічна експертиза і як галузь наукових знань, і як практична діяльність полягає у проведенні дослідження для вирішення досвідченим шляхом низки поставлених питань, проблем чи завдань, та формування експертного висновку яке здійснюється висококваліфікованими фахівцями, які базують свою думку на досвіді, спеціальних знаннях у різних сферах економіки та інших знаннях.

За сучасною юридичною доктриною спеціальні знання - це незагальновідомі знання та є такими, що не мають масового поширення і якими володіє обмежене коло фахівців, тому застосування спеціальних знань у досудовому розслідуванні базується, насамперед, на залученні до процесу розслідування спеціаліста й експерта, тобто осіб, які володіють такими спеціальними знаннями та навичками 5.

Спеціальні знання – це один з основних ознак, який виражає сутність висновку експерта і дозволяє розмежовувати в кримінальному процесі цей вид доказів від інших. Так відповідно до статті 1 Закону України «Про судову експертизу» судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [2].

Необхідно відзначити, що в чинному Кримінальному процесуальному кодексі України визначено такі форми використання спеціальних знань, як призначення експертизи (ст. 242-244, 332 КПК України); консультації та роз'яснення спеціаліста (ст. 71, 360 КПК України). [1].

Система знань у галузі економічної експертизи включає в себе базу економічних знань, загальнотеоретичні основи експертології, методологічні основи економічної експертизи та технологію її проведення [4].

Особливістю економічного дослідження є використання спеціальних методів та методик, тому будь-яка економічна експертиза має здійснюватися у межах певних регламентів, порядку проведення, які зумовлені специфікою та особливостями предмета вивчення, і навіть сферою застосування спеціальних професійних знань.

Застосовуючи загальнонаукові методи та прийоми, експерт зобов'язаний поєднувати їх із процесуальними, науково-практичними та методичними прийомами реалізації судової експертизи.

Для проведення таких експертиз Положенням про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби МВС передбачено такі експертні спеціальності: -дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності (індекс експертної спеціальності 11.1); - дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій (індекс експертної спеціальності 11.2); - дослідження документів фінансово-кредитних операцій (індекс експертної спеціальності 11.3) [3].

Кожен вид судової економічної експертизи має свій предмет, тобто специфічні, факторологічні дані (факти, обставини, статистику), встановлені та оцінені внаслідок дослідження фінансово-економічних даних у процесі збирання та вивчення матеріалів справи.

Тому можна з упевненістю стверджувати, що предметом судової економічної експертизи є факти правопорушень у різних сферах економіки та кредитно-фінансових відносин, серед яких: зловживання у веденні бухгалтерського обліку і контролю, порушення у сфері оподаткування та трансфертного ціноутворення, наявність та розміру понесених збитків, недоотриманого прибутку, порушення правильності і повноти формування доходів, витрат і результатів діяльності, наявність ознак доведення до банкрутства підприємств, невідповідність нарахованих відсотків за користування кредитом умовам кредитних договорів, порушення орендних відносин тощо.

Підсумовуючи вище викладене треба відзначити той факт, що експерт, який проводить судову економічну експертизу повинен мати широкий спектр спеціальних знань в галузі економічної теорії, економічного аналізу, бухгалтерського та податкового обліку, статистики, фінансів та кредиту крім того, для вдосконалення практичних навичок експерт повинен відвідувати семінари, конференції, що проводяться за його спеціальністю, слідкувати за змінами у законодавстві та вживати інших заходів для поглиблення своїх теоретичних знань.

Перелік використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] //Верховна рада України: офіц. веб-портал. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Про судову експертизу: закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038- XII// відомості верховної ради України. 1994 № 28 [Електронний ресурс] // Верховна рада України: офіц. веб-портал. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
3. Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби МВС: Наказ 21.09.2020 № 675 [Електронний ресурс] // Верховна рада України: офіц. веб-портал. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-21>.
4. Перезовова І.В. Економічна експертиза як специфічна галузь знань, Економіка: реалії часу №3(8), 2013 стр. 98 [Електронний ресурс] Режим доступу <https://economics.net.ua/files/archive/2013/No3/97-105>.
5. Гора І. В. Проблеми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві України. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 209–214.